

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ใช้แนวคิดหลากหลายผสมผสานกันซึ่งประกอบด้วยแนวคิดดังนี้

1. แนวคิดที่ว่าด้วยการข้ามชาติ (Transnationalism)
2. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
 - แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน
3. แนวคิดที่ว่าด้วยเมืองคู่มิตร (Sister Cities)
4. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่ว่าด้วยการข้ามชาติ (Transnationalism)

Apadurai (2000) วิเคราะห์โลกาภิวัตน์ในมิติที่เชื่อมโยงกับการข้ามชาติ (Transnationalism) ว่าโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการไหลเวียนหรือไหลเทหรือเคลื่อนที่ไปมาของ 5 อย่างที่ไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนตายตัวหรือมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอได้แก่การไหลไปมาของผู้คน (Ethnoscape) สื่อ (Mediascape) เทคโนโลยี (Technoscape) ทุน (Financialscape) และความคิด (Ideoscape) เขากล่าวอีกว่าการเคลื่อนไหวไปมาของทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ทำให้เขตแดนความเป็นรัฐสังคมหรือวัฒนธรรมสลายตัวหรือคลายตัวลง (Deteriorialization) ไปในท้ายสุด Apadurai เชื่อว่าการเคลื่อนไหวและการเคลื่อนย้ายของคน เงิน สื่อ เทคโนโลยี และความคิดข้ามอาณาบริเวณเป็นคุณลักษณะใหม่และเฉพาะของสังคมสมัยใหม่ในยุคที่โลกไร้พรมแดนและเส้นแบ่งระหว่างความเป็นท้องถิ่นชาติและโลกกลายเป็นสิ่งที่ขาดความชัดเจนลงไป แนวคิดของ Apadurai สามารถนำไปขยายผลเรื่องบทบาทของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์ได้ชัดเจนโดย Walker (1999) ได้เสนอแนวคิดบทบาทของรัฐในการควบคุม (Regulation) การค้าข้ามแดนในยุคเสรีทางเศรษฐกิจ (liberalization) และโลกาภิวัตน์ว่าอำนาจของรัฐไม่ได้ลดลงแม้จะอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์หรือการค้าเสรีแต่รัฐได้มีการปรับเปลี่ยนการควบคุมการค้าข้ามแดนภายใต้ยุทธศาสตร์การค้าเสรีในรูปแบบใหม่โดยการปรับปรุงยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการค้าเสรีและเอื้อให้ภาคเอกชนดำเนินการทางเศรษฐกิจที่คล่องและการข้ามพรมแดนของผู้คน สินค้า และข่าวสารมีความลื่นไหลสะดวกรวดเร็วขึ้นตามหลักการค้าเสรีในยุคใหม่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

2.1 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศในเรื่องการค้า เศรษฐกิจ และการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจจะมีผลต่อรายได้ประชาชาติโดยตรง หน่วยงานสำคัญทางเศรษฐกิจของไทย ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ ต่างมีส่วนกำหนดให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีการพัฒนาโดยการพึ่งพาต่างประเทศกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ การค้าระหว่างประเทศ การชำระเงินระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

2.2 ความหมายของการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศต่างๆ ประเทศที่ทำการซื้อขายสินค้านี้เรียกว่า "ประเทศคู่ค้า" สินค้าที่แต่ละประเทศซื้อเรียกว่า "สินค้าเข้า" (imports) และสินค้าที่แต่ละประเทศขายไปเรียกว่า "สินค้าออก" (exports) ประเทศที่ซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เรียกว่า "ประเทศผู้นำเข้า" ส่วนประเทศที่ขายสินค้าให้ต่างประเทศ เรียกว่า "ประเทศผู้ส่งสินค้าออก" โดยทั่วไปแล้ว แต่ละประเทศจะมีฐานะเป็นทั้งประเทศ ผู้นำสินค้าเข้า และ ประเทศผู้ส่งสินค้าออกในเวลาเดียวกัน เพราะประเทศต่างๆ มีการผลิตสินค้า แตกต่างกันไป สาเหตุที่มีการค้าระหว่างประเทศเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ทำให้ประเทศต่างๆ ในโลกทำการค้าขายกัน ที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. ความแตกต่างทางด้านทรัพยากรที่ใช้ผลิตในแต่ละประเทศ เนื่องมาจากความแตกต่างในเรื่องสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เช่น ประเทศไทยมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเพาะปลูกมากกว่าญี่ปุ่น คุเวตมีน้ำมันมากกว่าไทย จีนมีประชากรมากกว่าประเทศอื่นๆ ดังนั้นประเทศใดที่มี ทรัพยากรชนิดใดมาก ก็จะผลิตสินค้าที่ใช้ทรัพยากรชนิดนั้นๆ เป็นปัจจัยการผลิตสินค้าออกเพื่อแลกเปลี่ยน กับสินค้าอื่น

2. ความแตกต่างในเรื่องความชำนาญในการผลิต เนื่องจากผู้ผลิตของแต่ละประเทศ จะมีความชำนาญและเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการแตกต่างกัน บางประเทศผู้ผลิตมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในการผลิตสินค้า บางชนิด เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีความรู้ความชำนาญในการผลิตเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ประเทศเนเธอร์แลนด์มีความรู้ความชำนาญในการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร ประเทศสวีตเซอร์แลนด์มีความรู้ความชำนาญในการผลิตนาฬิกา ความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวนี้ผลักดันให้แต่ละประเทศเล็งเห็นประโยชน์จากการเลือกผลิตสินค้าบาง อย่างที่มีต้นทุนต่ำ มีความรู้ความชำนาญ และเลือกส่งซื้อสินค้าแต่ละประเภทที่ผู้บริโภค ในประเทศของตนต้องการแต่ไม่สามารถผลิตได้ หรือผลิตได้ในต้นทุนที่สูงเกินไป และปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น

2.3 สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นเนื่องจากประเทศต่าง ๆ ผลิตสินค้าได้ด้วยต้นทุนไม่เท่ากัน ประเทศที่สามารถผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งด้วยต้นทุนที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ประเทศนั้นจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าไปขายที่อื่น ๆ เหตุที่ประเทศต่าง ๆ ผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่างกันเพราะว่า มีความแตกต่างในปริมาณและทรัพยากร กล่าวคือ บางประเทศมีแร่ธาตุมาก บางประเทศเป็นแหล่งน้ำมัน บางประเทศมีป่าไม้มาก เป็นต้น ประกอบกับความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ส่งผลให้สินค้าบางชนิดสามารถผลิตได้ในบางพื้นที่เท่านั้น เช่น ยางพารา ส่วนมากผลิตในประเทศมาเลเซีย และหมู่เกาะอินเดียนตะวันออก กาแฟส่วนมากมาจากบราซิล เป็นต้น ประเทศที่มีทรัพยากรการผลิตชนิดใดมาก จะได้เปรียบในการผลิตสินค้าซึ่งต้องใช้ทรัพยากรชนิดนั้นเป็นปัจจัยการผลิต เพราะราคาของปัจจัยการผลิตชนิดนั้นจะต่ำ เนื่องจากมีมากเมื่อเทียบกับความต้องการซึ่งมีผลให้ต้นทุนการผลิตตลอดจนราคาขายต่ำไปด้วย ประเทศจึงควรผลิตสินค้านี้ส่งออกและนำเข้าสินค้าที่ขาดแคลน หรือสินค้าที่มีราคาสูงโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศไทยมีที่ดินมากและสภาพภูมิอากาศเหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร เมื่อ

เทียบกับญี่ปุ่น ดังนั้นไทยควรจะผลิตข้าวหรือสินค้าทางการเกษตรอย่างอื่นเป็นสินค้าส่งออกเพราะต้นทุนต่ำกว่า ในขณะที่ญี่ปุ่นก็ควรผลิตสินค้าประเภททุน เช่น เครื่องจักรเครื่องมือ รถยนต์ เนื่องจากมีที่ดินน้อย แต่มีปัจจัยทุนมาก ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าในญี่ปุ่นต่ำกว่าไทย จึงปรากฏว่า ญี่ปุ่นต้องซื้อข้าวจากไทยและไทยต้องซื้อเครื่องจักรเครื่องมือจากญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตามความมากน้อยของทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่เพียงอย่างเดียวมิใช่เป็นสิ่งที่กำหนดต้นทุนให้ต่ำกว่าประเทศอื่นเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น ความชำนาญของประชากรระดับเทคโนโลยี เป็นต้น จริงอยู่ ไทยและฟิลิปปินส์ต่างก็เป็นประเทศที่มีแรงงานเป็นจำนวนมากและค่าจ้างค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศ แต่มีได้หมายความว่าไทยและฟิลิปปินส์จะมีความได้เปรียบในเรื่องต้นทุนการผลิตเท่ากับญี่ปุ่นหรือสวีตเซอร์แลนด์ เพราะว่า คุณภาพของประชากรในการผลิต ตลอดจนความเจริญทางเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่นและสวีตเซอร์แลนด์สูงกว่าไทยมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตนาฬิกาของญี่ปุ่นหรือ สวีตเซอร์แลนด์ ต่ำกว่าไทย จึงปรากฏว่า ไทยต้องซื้อนาฬิกาจากประเทศเหล่านี้ นั่นหมายถึงว่านอกจากปริมาณของทรัพยากรแล้ว ประสิทธิภาพการผลิตหรือความชำนาญของปัจจัยก็เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้า

ความแตกต่างดังกล่าวข้างต้น คือ ความแตกต่างในปริมาณและชนิดของทรัพยากร สภาพภูมิอากาศและความชำนาญในการผลิตประกอบกับความไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทุกชนิดที่ต้องการได้เองภายในประเทศ จึงมีความต้องการแลกเปลี่ยนสินค้าบางอย่างที่ผลิตได้กับสินค้าที่ต้องการแต่ไม่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ หรือผลิตได้คุณภาพก็ไม่ดีพอการค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้นมาโดยมีหลักการสำคัญคือ ประเทศจะผลิตสินค้าที่ตนเองขาดแคลนหรือผลิตได้แต่ต้องใช้ต้นทุนสูงจากต่างประเทศการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันตามหลักการแบ่งงานกันทำย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรของโลกที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งเราสามารถพิจารณาจากการค้าขายของบุคคลภายในประเทศ นั่นคือ พ่อบ้านจะไม่ยอมตัดเสื้อเพื่อสวมใส่เอง ถ้าหากเขาสามารถซื้อเสื้อผ้าจากท้องตลาดในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนที่เขาผลิตเอง ในทำนองเดียวกัน ช่างตัดเสื้อย่อมไม่พยายามทำรองเท้าใช้เองแต่จะซื้อรองเท้าใช้จากช่างทำรองเท้า ช่างขาย่อมไม่ตัดเสื้อหรือตัดรองเท้าโดยเขาจะจ้างช่างตัดเสื้อหรือจ้างช่างตัดรองเท้าเมื่อเขาเห็นว่า ราคาที่เขาจ่ายไปต่ำกว่าต้นทุนที่เขาต้องจ่าย เป็นต้น ทุกคนควรจะผลิตสินค้าที่ตัวเองมีความถนัดและชำนาญและนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนเองต้องการ จะทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นหรือราคาที่ต่ำลง ดังนั้นประเทศก็เช่นเดียวกับบุคคล โดยที่จะได้รับประโยชน์มากขึ้น ถ้าหากประเทศสามารถซื้อสินค้าจากประเทศอื่น ๆ ในราคาต่ำกว่าต้นทุนที่ผลิตได้ภายในประเทศ

2. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Theory)

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศพยายามอธิบายถึงชนิดของสินค้าที่ซื้อขาย และประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ

1) ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ อדםสมิธ นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกในปลายศตวรรษที่ 18 ได้เสนอทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ โดยยึดหลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดมาใช้ เขาเห็นว่าการค้าระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศคู่ค้าเมื่อแต่ละประเทศ

ยึดหลักในเรื่องการแบ่งงานกันทำ หมายความว่า ประเทศใดที่ถนัดในการผลิตสินค้าอย่างใด ก็ควรผลิตสินค้านั้นนำมาแลกเปลี่ยนกันจะส่งผลให้เพิ่มความมั่งคั่งในรูปของผลผลิตหรือรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นสาระสำคัญของทฤษฎีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ คือ ประเทศหนึ่งจะได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ ถ้าประเทศนั้นสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งได้มากกว่าอีกประเทศหนึ่งด้วยปัจจัยการผลิตจำนวนเท่ากันหรือผลิตได้จำนวนเท่ากันได้โดยการใช้ปัจจัยการผลิตที่น้อยกว่า ดังนั้นประเทศควรทำการผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบโดยสัมบูรณ์เพื่อการส่งออกแล้วซื้อสินค้าที่ตนเสียเปรียบโดยสัมบูรณ์เป็นสินค้าเข้า

2) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของ เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) นักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกได้พัฒนาทฤษฎีต่อจากทฤษฎีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ของ อัดัมสมิธ โดยเขาไม่เห็นด้วยกับ สมิธ ในประเด็นต่อไปนี้เป็นคือ

- ประเทศคู่ค้าที่ผลิตสินค้าและส่งออกนั้นควรจะเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ได้เสมอไป

- ประเทศสามารถผลิตสินค้าและส่งออกอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ได้ ถ้าประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า

- ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ของประเทศคู่ค้าในทุกกรณีของการผลิตสินค้า ก็มีได้หมายความว่า ประเทศนั้นสมควรผลิตสินค้าเสียทุกอย่าง หากแต่สมควรที่จะเลือกผลิตสินค้าส่งออกชนิดที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า

- ในทางปฏิบัติ การค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้น แม้ว่าประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ (เสียเปรียบโดยสัมบูรณ์) เหนืออีกประเทศหนึ่งและประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้นในรูปผลผลิตรวมที่เพิ่มขึ้น

2.1 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยคลาสสิก (Classic Theory)

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในสมัยของคลาสสิกนี้จะถือว่า แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการกำหนดมูลค่าของสินค้า ทฤษฎีที่น่าสนใจคือ ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเด็ดขาดและทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งทั้งสองทฤษฎีจะทำการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของแต่ละประเทศ และเลือกผลิตในสินค้าที่ประเทศของตนมีความได้เปรียบในการผลิตมากกว่า หรือประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนถนัดโดยเปรียบเทียบระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนจะมีขอบเขตอยู่ระหว่างปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ โดยเปรียบเทียบของประเทศทั้งสอง

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยนีโอคลาสสิก (Neo-classic Theory) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในสมัยนีโอคลาสสิก ได้นำทฤษฎีในสมัยคลาสสิกมาปรับปรุงแก้ไข ทฤษฎีที่น่าสนใจคือ ทฤษฎีการค้าแบบต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) โดยต้นทุนค่าเสียโอกาสจะถูกนำมาเป็นหลักในการพิจารณาเนื่องจากต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าในแต่ละประเทศสามารถวัดได้จากมูลค่าสูงสุดของสินค้าอื่นที่ประเทศนั้นไม่ได้ผลิต ดังนั้น ประเทศจะได้รับประโยชน์ที่สามารถระบายสินค้าที่ผลิตได้มากและซื้อสินค้าที่ตนผลิตได้ไม่พอกับการบริโภคเข้าประเทศ และทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้แนวคิดเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต ซึ่งในประเทศต่างๆ จะแตกต่างกันไปตามปริมาณทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ในประเทศ

2.2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ (Modern Theory)

นักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาและแก้ไขปรับปรุงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยคลาสสิก โดยเพิ่มข้อสมมุติฐานในการพิจารณา คือ มีปัจจัยการผลิตหลายชนิด การทดแทนกันของปัจจัยไม่สมบูรณ์ การโยกย้ายปัจจัยการผลิตจะเกิดต้นทุนเพิ่ม และมีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) เกิดขึ้น การโยกย้ายปัจจัยการผลิตแยกได้ 3 ลักษณะ คือ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนเพิ่มขึ้น และต้นทุนลดลงประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศโดยเสรี นอกจากจะก่อให้เกิดผลผลิตหรือรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นแล้ว ยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศคู่ค้าที่สำคัญอย่างน้อย 6 ประการด้วยกันได้แก่

1) ผลต่อแบบแผนการบริโภค และราคาของสินค้า เนื่องจากการค้าขายระหว่างประเทศ ทำให้จำนวนสินค้าที่อุปโภคและบริโภคมีเพิ่มมากขึ้นความเป็นอยู่ของผู้บริโภคจะดีขึ้น ทั้งนี้ประเทศต่าง ๆ จะพากันผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบมากขึ้น และหันไปซื้อสินค้าที่ตนเสียเปรียบทางการผลิตจากประเทศอื่นมากขึ้น ทำให้อุปทานของสินค้าเพิ่มมากขึ้นส่งผลในระดับราคาสินค้านั้นมีแนวโน้มต่ำลง

2) ผลต่อคุณภาพและมาตรฐานสินค้า การค้าระหว่างประเทศนอกจากจะทำให้ปริมาณการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ยังทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นเพราะ มีการแข่งขันในด้านการผลิตมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกแข่งขันทันในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเนื่องจากต้องเผชิญกับคู่แข่ง ทำให้ต้องพัฒนาการผลิตโดยใช้เทคนิคและวิทยาการให้ก้าวหน้าและทันสมัย เรามักจะได้ยินเสมอว่าสินค้าประเภทอุตสาหกรรมที่ผลิตในบางประเทศ มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันของผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ราคาต่ำ คุณภาพสูง และรูปร่างลักษณะสวยงามทำให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคเป็นอันมาก เช่น วิทยุ โทรทัศน์และวิดีโอ ของญี่ปุ่น เป็นต้น และนับวันสินค้าเหล่านี้เป็นที่ต้องการของประเทศอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ประเทศที่นำเข้าทั้งหลายสามารถควบคุมมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าได้ เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตเพื่อตอบสนองภายในประเทศ เพราะการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเป็นไปด้วยความยากลำบากกว่าเนื่องจากผู้ผลิตสินค้าจะอยู่กระจัดกระจายทั่วไป

3) ผลต่อความชำนาญเฉพาะอย่าง การค้าระหว่างประเทศทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาผลิตสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่สูงกว่าเพื่อส่งเป็นสินค้าออกมากขึ้นแต่เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีจำนวนจำกัด ฉะนั้นจึงต้องตั้งปัจจัยการผลิตจากการผลิตสินค้าชนิดอื่น ซึ่งบัดนี้ผลิตน้อยลง เพราะมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Disadvantage) เช่น ไทยตั้งปัจจัยการผลิตจากการผลิตผ้า มาผลิตข้าวส่วนญี่ปุ่นก็จะตั้งปัจจัยการผลิตจากข้าวมาผลิตผ้าแทน เพราะฉะนั้น ปัจจัยการผลิตจะมีความชำนาญเฉพาะอย่างมากขึ้น เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) เป็นผลให้ต้นทุนต่อหน่วยลดต่ำลง

4) ผลต่อการเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีการบริหารและการจัดการ การค้าระหว่างประเทศทำให้สามารถเรียนรู้ทั้งด้านเทคนิคการผลิต โดยการนำเอาเทคนิคการผลิตหรือวิธีการผลิตที่

เหมาะสมและทันสมัยมาใช้ในการผลิตสินค้าภายในประเทศเช่น เทคนิคหรือวิธีการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของการเลียนแบบระหว่างประเทศซึ่งวิธีการนี้ประเทศญี่ปุ่นในอดีต ได้นำไปใช้และได้ผลมาแล้วโดยได้เลียนแบบเทคนิคและวิธีการผลิตของอังกฤษ และประเทศชั้นนำในยุโรปโดยการนำส่งใหม่ติดออกไปขายแลกกับการนำเข้าสินค้าประเภททุนและเครื่องจักรส่งผลให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วได้ในที่สุด ในขณะเดียวกันการค้าระหว่างประเทศเปิดโอกาสให้ประเทศต่าง ๆ ได้เรียนรู้และนำเอาเทคนิคทางด้านการจัดการ หรือเทคนิคทางด้านการบริหาร จากประเทศที่ก้าวหน้าหรือพัฒนาแล้วไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงนิยมเปิดการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศ การปิดประเทศไม่ติดต่อกับต่างประเทศนั้นจะทำให้ประเทศนั้น ไม่มีโอกาสที่จะเรียนรู้เทคนิคดังกล่าว การเปิดประเทศติดต่อกับต่างประเทศต่าง ๆ ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน ก็ตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผลดังกล่าวแล้ว

5) ผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปเชื่อว่าการค้าระหว่างประเทศเป็นตัวจักรที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาโดยผ่านกระบวนการส่งออกเพราะว่าประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีฐานะยากจน ตลาดภายในประเทศแคบ จึงเป็นอุปสรรคต่อการค้าขาย ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วเนื่องจากประชากรมีระดับรายได้สูง ตลาดภายในประเทศกว้างขวางตลอดจนการคมนาคมสะดวกสบาย มีผลให้ความต้องการในซื้อสินค้าและบริการจากประเทศกำลังพัฒนาสูงขึ้น เพราะฉะนั้นการพึ่งพาอาศัยตลาดต่างประเทศจึงเป็นทางออกที่สำคัญในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาประเทศในขณะเดียวกัน ผลจากการที่มีรายได้จากการส่งออกมากขึ้น ย่อมทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีเงินตราต่างประเทศเพื่อที่จะนำเข้าสินค้าทุนและเครื่องจักร เพื่อนำมาใช้ในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจดังกล่าว ย่อมใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากเกินกว่าความสามารถของประเทศกำลังพัฒนาจะหามาได้ ในระยะเวลาอันสั้น

6) ผลต่อรายได้และการจ้างงาน การส่งออกเพิ่มขึ้นย่อมมีผลให้รายได้และการจ้างงานภายในประเทศเพิ่มขึ้น หรือเป็นการเพิ่มอุปสงค์ภายในประเทศนั่นเองการเพิ่มขึ้นของการส่งออกจะทำให้ประเทศได้รับรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและบริการในต่างประเทศ ซึ่งมีผลให้กระแสนวนเวียนของรายได้ในระบบเศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น ผู้ผลิตจะเพิ่มการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของผู้ผลิตก็จะตกไปเป็นรายได้ของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ต่อไปกระบวนการเช่นนี้จะดำเนินไปเรื่อย ๆ และเมื่อรวมรายได้ของบุคคลที่เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จะเห็นว่ารายได้ประชาชาติก็จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนสูงกว่ารายรับจากการส่งออกในครั้งแรกเป็นหลายเท่า และผลจากการเพิ่มของรายได้ประชาชาตินี้เอง ย่อมเป็นผลทำให้มีการเพิ่มอุปสงค์ของสินค้าและบริการภายในประเทศทำให้การผลิต รายได้และการจ้างงานภายในประเทศขยายตัวมากขึ้น

2.3 ผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศ

แม้ว่าการค้าระหว่างประเทศ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศคู่ค้าดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การค้าระหว่างประเทศก็มีผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาแก่ประเทศคู่ค้าได้เหมือนกัน ผลกระทบที่สำคัญพอจะจำแนกได้น้อย 6 ประการ ด้วยกันคือ

1) ผลต่อเสถียรภาพของราคา การค้าระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นให้ประเทศผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบโดยเปรียบเทียบไม่กึ่งชนิด หรือชนิดเดียวนั้นจะเป็นผลให้รายได้ของประเทศขึ้นอยู่กับ การจำหน่ายสินค้าออกเพียงไม่กึ่งชนิด การผลิตและรายได้ของประเทศจึงเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ตัวอย่างเช่น ในอดีตที่ผ่านมา รายได้จากการส่งออกของไทยมาจากข้าว ยามใดที่ไทยสามารถส่งข้าว ออกได้มาก เนื่องจากความต้องการข้าวในตลาดโลกมีสูงจะมีผลให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น ทำให้ เศรษฐกิจรุ่งเรือง และประชาชนมีการใช้จ่ายมากจะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้

ในกรณีตรงข้าม หากอุปสงค์จากต่างประเทศในการเสนอซื้อข้าวลดลงอย่างฮวบฮาบ ก็จะทำให้รายได้จากการจำหน่ายข้าวลดลง การใช้จ่ายในประเทศลดลง จนทำให้เกิดภาวะเงินฝืด เป็น ต้น และถ้าระบบเศรษฐกิจมีการพึ่งพา การนำเข้าจากต่างประเทศในระดับสูงก็จะก่อให้เกิดปัญหาของ เสถียรภาพราคาได้เช่นกัน เช่น การขึ้นราคาน้ำมันดิบอย่างฮวบฮาบของกลุ่ม ผู้ผลิตน้ำมันเพื่อส่งออก (OPEC) เมื่อ พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2523 ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นทั่วโลกและมีผลกระทบต่อ เศรษฐกิจไทยเป็นอันมาก เนื่องจากน้ำมันเป็นสิ่งจำเป็นในการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น ราคาสินค้าจึงต้องสูงขึ้นตาม ทำให้ระดับราคาสินค้าโดยทั่ว ๆ ไปสูงขึ้นได้

2) ผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเน้นนโยบายการค้าระหว่าง ประเทศที่สนับสนุนให้ประเทศผลิตสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนั้นมีผลให้หลาย ๆ ประเทศอาจต้องซื้อสินค้าเข้าประเทศเป็นมูลค่ามากกว่ามูลค่าสินค้าออก ทำให้เกิดการขาดดุลใน ดุลการค้าอาจจะทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขาดดุลด้วย ซึ่งจะทำให้ประเทศต้องสูญเสีย ทองคำ หรือทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ (ดังจะได้กล่าวต่อไป) สาเหตุสำคัญเนื่องจาก อัตราการค้า (term of trade) ของประเทศคู่ค้าไม่เท่ากัน ในกรณีของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป สินค้าส่งออก มักจะเป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งระดับราคามักจะต่ำกว่าและขาดเสถียรภาพ เมื่อเทียบกับราคาสินค้า นำเข้า ซึ่งมักจะเป็นสินค้าจำพวกทุนและสินค้าอุตสาหกรรม ผลที่ตามมาคืออัตราการค้าของประเทศ กำลังพัฒนามีแนวโน้มลดลง นั่นคือ มูลค่าจากการส่งสินค้าออกน้อยกว่ามูลค่าของสินค้านำเข้าส่งผล ให้เกิดปัญหาเสถียรภาพเศรษฐกิจศาสตร์ต่อประเทศคือ ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินขาดดุลใน ที่สุด

3) ผลต่อความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ระหว่างประเทศ การที่อัตราการค้า ระหว่างประเทศของประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มลดลงนั้น ทำให้การกระจายรายได้ในระดับ นานาชาติซึ่งไม่เท่าเทียมกันอยู่แล้วยิ่งมีความไม่เป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นการโอนทรัพยากร จากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาโดยกระบวนการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน นั้นเอง ในขณะเดียวกันการล่อหลอมรสนิยมระหว่างประเทศให้อยู่ในแบบแผนเดียวกัน ก็เป็นกลไก สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้การกระจายรายได้ระหว่างประเทศเลวลงเพราะว่าบริษัทการค้าขนาดใหญ่ ในประเทศที่ตามมาก็คือ การบริโภคสินค้าจำพวกอุปโภคและบริโภคในสินค้าอุตสาหกรรมนำเข้ามา มีมากขึ้น ทำให้ต้องเสียเงินตราต่างประเทศมากขึ้น ในขณะที่รายได้จากการขายสินค้าออกเพิ่มขึ้น น้อยกว่า

4) ผลต่อประสิทธิภาพของ นโยบายทางเศรษฐกิจยิ่งภาคการค้าระหว่างประเทศ ขนาดใหญ่ขึ้นเพียงใดทำให้ การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจภายในประเทศจะมีประสิทธิภาพน้อยลง เท่านั้น เช่น เมื่อเกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นภายในประเทศที่ผ่านกลไกของทั้งราคาสินค้าออกและราคา

สินค้าเข้า นโยบายเพื่อแก้ปัญหาเงินเพื่อจะมีความยุ่งยากมากขึ้นตามไปด้วย เพราะในกรณี เช่นนี้ รัฐบาลไม่เพียงแต่จะต้องเข้าใจกลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร หากทว่ายังต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจและนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าด้วยว่ามีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้กลไกแก้ไขปัญหาดังกล่าวซับซ้อนขึ้น

5) ผลต่อรายได้และการจ้างแรงงาน ประเทศที่มีการพึ่งพาทางการค้าระหว่างประเทศในระดับที่สูง หากรายได้จากการส่งออกลดลงก็ดี หรือการนำเข้าเพิ่มขึ้นมากก็ดี โดยที่ผลสุทธิของการนำเข้าสูงกว่าการส่งออกย่อมส่งผลให้ รายได้และการจ้างงานของประเทศนั้นลดลง ผลจะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว

6) ผลต่อปัญหาความมั่นคงของประเทศ การดำเนินนโยบายการค้าโดยเสรีที่มุ่งให้ประเทศผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบเพียงไม่กี่ชนิดหรือเพียงชนิดเดียว ส่งผลต่อปัญหาความมั่นคงของประเทศได้ง่าย เพราะถ้าหากว่าการค้าต่างประเทศต้องหยุดชะงักลง ไม่ว่าจะเป็ด้วยเหตุผลที่สำคัญ เช่น การเกิดสงคราม การขัดแย้งทางด้านการเมืองกับบางประเทศ ความยุ่งยากทางด้านการขนส่งระหว่างประเทศ เป็นต้น ย่อมส่งผลให้ประชาชนภายในประเทศเดือดร้อน เนื่องจาก การขาดแคลนสินค้าอุปโภค บริโภค ขาดแคลนวัตถุดิบ และสินค้าทุนในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ไม่มีประเทศใดในโลกนี้ยึดถือ นโยบายการค้าเสรี ตามหลักการแบ่งงาน การทำระหว่างประเทศของเดวิด ริคาร์โด และนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกอย่างแท้จริง แต่ได้หันมาใช้ นโยบายการค้าแบบคุ้มกัน ซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือการผลิตสินค้าชนิดต่าง ๆ ขึ้นใช้เองในประเทศเพื่อมิให้เศรษฐกิจของประเทศต้องขึ้นอยู่กับการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจนเกินไป เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นภายในประเทศ อาจยังไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือและคุ้มกันโดยใช้มาตรการที่สำคัญ คือ กำแพงภาษีสินค้าขาเข้า (import tariffs) และโควตานำเข้า เป็นต้น

ตามธรรมชาติแล้วการค้าชายแดนเป็นการค้าที่เกิดขึ้นจากการไหลของสินค้าและบริการข้ามระหว่างพรมแดนของประเทศ (อย่างถูกกฎหมาย) ซึ่งการค้าชายแดนจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างของราคาระหว่างสินค้าของ 2 ประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันอันสืบเนื่องมาจากอัตราภาษีที่แตกต่างกันตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีของสุราและยาสูบซึ่งการซื้อขายจะมีจำนวนไม่มากนัก (ในระดับที่สามารถแบกขนข้ามผ่านแดนได้)

ด้วยเหตุนี้ในด้านหนึ่งการค้าชายแดนอาจจะมองได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในลักษณะเหมือนเป็นการส่งออกและนำเข้าการสร้างตลาดการค้าชายแดนจึงเป็นเสมือนการทำให้การค้าตามแนวพรมแดนมีการขยายตัวมากขึ้น (เมื่อทำได้เปิดเผยก็ทำให้มีการค้าอย่างเต็มที่)

2.4 ความหมายของการค้าชายแดนการค้าผ่านแดนจุดผ่านแดน

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอำเภอหมู่บ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยตามบริเวณชายแดนของทั้งสองฝ่ายโดยมีมูลค่าครั้งละไม่มากนักส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันเช่นสินค้าอุปโภคบริโภคสินค้าเกษตรบางชนิดและสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติได้แก่ของป่าซากสัตว์ เป็นต้นเป็นการค้าที่มีกรรมวิธีไม่

ยุ่งยากและมีความสะดวกรวดเร็วการค้าชายแดนมีทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายผ่านด่านศุลกากรและ ลักลอบค้าหรือการค้าสินค้าที่ผิดกฎหมายการค้าชายแดนจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน และยังสามารถทำการค้าผ่านแดนไปยังประเทศใกล้เคียงอาทิเวียดนามอินเดียจีนตอนใต้ บังคลาเทศ และสิงคโปร์

การค้าผ่านแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่ประชาชนหรือผู้ประกอบการ ค้าจากประเทศที่หนึ่งส่งผ่านประเทศที่สองไปยังประเทศที่สามหรือจากประเทศที่สามผ่านแดน ประเทศที่สองมายังประเทศที่หนึ่งทั้งนี้แต่ละประเทศจะต้องยินยอมให้มีการขนส่งสินค้าผ่านแดนกัน ได้

2.5 จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.จุดผ่านแดนถาวร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศนักท่องเที่ยว และยานพาหนะสามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้าการท่องเที่ยวโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองประเทศโดยในส่วนของประเทศไทยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศ กระทรวงมหาดไทยตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบและจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2. จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในห้วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคงและความปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลาหรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจะปิดจุดผ่านแดนทันทีโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทยประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวตามความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

3.จุดผ่อนปรน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรมและ ส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภค บริโภคและยารักษาโรคที่จำเป็นซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกันทั้งนี้การประกาศ เปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดและต้องได้รับความเห็นชอบจาก กระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย

3. แนวคิดว่าด้วยเมืองคู่มิตร (Sister Cities)

ความเป็นมาของแนวคิด การจับคู่เมือง (Town Twining)เป็นแนวคิดในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างเมือง (towns)หรือนคร (cities) ซึ่งมีลักษณะร่วมกันไม่ว่าจะเป็นทางด้าน ภูมิศาสตร์กายภาพการเมืองสังคมวัฒนธรรมโดยที่ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นเมืองที่ใกล้หรือห่างไกลกัน ไม่ว่าจะเป็นการจับคู่เมืองในประเทศเดียวกันหรือระหว่างประเทศและใช้ในความหมายที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการอีกด้วยแนวคิดของเป็นเมืองคู่มิตรมีอ้างอิงว่าเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่แพร่หลายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในที่นี้ยุโรปและอเมริกาามีบทบาทสำคัญในการทำให้แนวคิดเกิด การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในยุโรปใช้คำว่า Twin Cities ส่วนในอเมริกาเหนือใช้คำว่า Sister Cities ซึ่งไม่ได้มีความหมายในเชิงปฏิบัติที่แตกต่างกันมากนักในระดับนานาชาติเมืองคักรหลักที่รับผิดชอบ

เกี่ยวกับ แนวคิดดังกล่าว 2 องค์กรคือ Sister Cities International ในวอชิงตันดีซีของอเมริกาและ Council of European Municipalities and Regions ของยุโรป

เมืองคูมิตร (Sister City) คำว่า Sister Cities ใช้แพร่หลายในอเมริกาเหนือเอเชียและ ออสเตรเลียริเริ่มในสหรัฐอเมริกาจากการจัดการประชุมทำเนียบขาวว่าด้วยเรื่องการทูตพลเมือง (citizen diplomacy) ระหว่างวันที่ 11 – 12 กันยายน 2499 (1956) ในสมัยของประธานาธิบดี Eisenhower ซึ่งเป็นผลหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ประชาชนชาวอเมริกันต้องการสร้างโลกที่อิสระเสรี และสงบสุขการประชุมครั้งนั้นได้เกิดการตั้งคณะกรรมการเรียกว่า “People-to-People” committees จำนวน 42 คนซึ่งต่อมาในปี 1960 คณะกรรมการ 32 คนในชุดนี้ได้จัดตั้งองค์กร People-to-People International⁶ ขึ้นแนวคิดเรื่องเมืองพี่เมืองน้องพัฒนาจากคณะกรรมการ พลเมือง (Civic Committee) จากวาทะของประธานาธิบดี Eisenhower เขากล่าวว่า “การสถาปนา ความเป็นเมืองพี่เมืองน้องจะทำให้ประชากรโลกเข้าถึงและเข้าใจความท้าทายใหม่ พร้อมทั้งแก้ไข ปัญหาบางอย่างของโลกได้” คำดังกล่าวเป็นเสมือนแกนหลักในการทูตพลเมืองและส่งผลให้เกิด โครงการเกี่ยวกับเมืองพี่เมืองน้องมากมายในระหว่างทศวรรษที่ 1950 และ 1960 การจับคู่มืองในช่วงแรกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มักจะเป็นความร่วมมือในการสร้างสันติและการสร้างความสามัคคีปรองดองเช่นในกรณีของเมืองโคเวนทรีของอังกฤษและเมือง Cresden ของเยอรมันที่เสียหายหนักจากระเบิดในสงครามโลกเป็นต้น

อย่างไรก็ดีมีการใช้คำว่า Twin cities ในกรณีของเมืองที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ติดกัน และมีการเจริญเติบโตเชื่อมถึงกันสำหรับในอเมริกามักจะเป็นการจับคู่มืองที่เป็นเขตเมืองใหญ่ (metropolitan) เช่นกรณีของเมือง Minneapolis และ Saint Paul ของรัฐ Minnesota สหรัฐอเมริกาซึ่งไม่ได้จำเป็นว่าเมืองต้องมีลักษณะทางประชากรหรือขนาดเมืองที่ใกล้เคียงกันเพียงอย่างเดียวแต่มองเมืองในลักษณะเชิงภูมิศาสตร์และศักยภาพที่สามารถช่วยเหลือให้อีกฝ่ายสามารถเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและพัฒนาสู่ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ซึ่งหลังจากที่มีการจับคู่มืองดังกล่าวทำให้เกิดโครงการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่นการสร้างถนนการคมนาคมหรือความช่วยเหลืออื่น ๆ ระหว่างเมืองเป็นต้นกรณีของประเทศไทยมีโครงการจับคู่มืองใหม่ในลักษณะการพัฒนาเมืองใหม่ คือเชียงใหม่ – ลำพูนและมีการจับคู่มืองคู่แฝดแบบอำเภอกับอำเภอ เช่น อ.เมืองกับ อ.วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี เป็นต้น

โดยรวมแล้วแนวคิดการจับคู่มืองเป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ความเข้าใจอันดีระหว่างเมืองและรวมถึงระหว่างประเทศการจับคู่มืองเสมือนการเป็นเพื่อนกันเป็นหุ้นส่วนกัน โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างมากในแง่ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเมืองต่อเมืองมากกว่าที่จะสร้างผ่านความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับประเทศบทบาทที่สำคัญก็คือการส่งเสริม “การทูตในระดับพลเมือง” การศึกษาวัฒนธรรมการกีฬาและการพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยว กิจกรรมส่วนใหญ่ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาระหว่างเมืองเป็นการเปิดโอกาสหลาย ๆ อย่างให้ประชาชนสองเมืองเข้าเรียนรู้ในกันและกันและเปิดประตูสู่โอกาสทางการพัฒนาโดยเฉพาะในโลกโลกาภิวัตน์นี้การเป็นเมืองคู่ดังกล่าวได้ส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างมาก

การจับคู่เมืองคู่มิตรแม้ว่าโดยหลักการและการปฏิบัติส่วนใหญ่จะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศและการพัฒนาเมืองร่วมกันแต่ในทางอีกทางหนึ่งจับคู่เมืองคู่มิตร เช่นในกรณีของมุกดาหารและสะหวันนะเขตของลาวการคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของชายแดนโดยเฉพาะโรคเอดส์ที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขนอกจากนี้แนวคิดเรื่องเมืองคู่ดังกล่าวยังถูกวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดที่ไม่จำเป็นและทำให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงสำหรับเมืองที่ไม่มีศักยภาพทางการเงินและการพัฒนาทางเศรษฐกิจจนเกิดการเมืองท้องถิ่นบางคนแก้ไขข้ออ้างเรื่องการเดินทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเมืองโดยใช้งบประมาณของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวส่วนตัวเท่านั้น

เมืองคู่มิตรในประเทศไทยได้มีแนวคิดในการสถาปนาความสัมพันธ์แบบเมืองคู่มากกว่า 20 ปีโดยความสัมพันธ์ที่เป็นทางการปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนในบันทึกความตกลงการสถาปนาความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้องระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่กับเมืองยูโอซูจังหวัดโทยามะประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2532 โดยรัฐบาลไทยโดยในเบื้องต้นนั้นมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อการแสวงหาความร่วมมือในสาขาที่มีความสนใจร่วมกันและเป็นไปตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศที่ยังผลให้ประเทศต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นโดยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2549 ได้มีร่างฉบับมาตรฐานในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการสถาปนาความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้องขึ้นซึ่งข้อมูลวันที่ 5 ตุลาคม 2549 ประเทศไทยได้มีการลงนามบันทึกความร่วมมืออย่างเป็นทางการจำนวน 40 ฉบับ

นอกจากการจับคู่เมืองคู่แฝดระหว่างประเทศแล้วในประเทศไทยยังมีการจับคู่เมืองระหว่างจังหวัดเช่นตราด - เลยเชียงใหม่ - ลำพูนสมุทรสงคราม (แม่กลอง) - สมุทรสาคร (มหาชัย) หรือแม้กระทั่งมีการเริ่มแนวคิดทำมหานครกรุงเทพฯคู่แฝดกับสุวรรณภูมิเมืองคู่แฝดเชิงประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัยและการทำเมืองคู่แฝดเชิงพื้นที่เช่นอ.เมือง - อ.วารินชำราบจ.อุบลฯดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับความสัมพันธ์ของการเป็นเมืองคู่ระหว่างประเทศในกรณีวาทกรรมเมืองพี่เมืองน้องนั้นการจับคู่เมืองกับประเทศที่ด้อยพัฒนากว่าโดยเฉพาะกรณีของประเทศไทยกับประเทศลาวมักจะถูกถามหลายครั้งว่าใครคือพี่และใครคือน้อง กลายเป็นวาทกรรมของการมีอำนาจและนัยในเชิงปฏิบัติต่อกันที่เหนือกว่าดังนั้นวาทกรรมแบบบ้านพี่เมืองน้องจึงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงและวาทกรรมแบบ“เพื่อนบ้าน” ที่มีนัยของความเท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการกล่าวถึง

3.1 แนวคิดว่าด้วยเมืองคู่มิตรตามปฏิญญาพุกามหรือ ACMECS

โครงการเมืองคู่แฝด (เมืองคู่มิตร) ตามยุทธศาสตร์ ACMECS เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาพื้นที่ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเมืองเชื่อมโยงระหว่างกันเป็นรากฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมการค้าการท่องเที่ยวสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมจากไทยไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านโดยยุทธศาสตร์ ACMECS ให้ความสำคัญกับกิจกรรมใน 6 สาขาความร่วมมือหลักได้แก่การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุนความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเชื่อมโยงการค้าการคมนาคมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ

ความร่วมมือด้านสาธารณสุขความริเริ่มดังกล่าวได้มีการกำหนดเมืองคู่มือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง 4 ประเทศ อันได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา และพม่า

ประเทศ	ลาว	กัมพูชา	พม่า
ไทย	1. มุกดาหาร-สะหวันนะเขต 2. เชียงแสน-ตันผึ่ง 3. เชียงของ-ห้วยทราย 4. นครพนม-ท่าแขก 5. อุบลราชธานี-ปากเซ 6. ห้วยโก๋น-เมืองเงิน 7. หนองคาย-เวียงจันทน์	1. ศรีสะเกษ-เสียมเรียบ 2. สุรินทร์-อุดรมีชัย 3. สระแก้ว-บันเตียนเมียนเจย 4. จันทบุรี-โพลิน 5. ตราด-เกาะกง 6. อุบลราชธานี-พระวิหาร 7. จันทบุรี-พระตะบอง 8. ตราด-ปราสาท 9. บุรีรัมย์-อุดรมีชัย	1. แม่สอด-เมียวดี 2. แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก 3. ระนอง-เกาะสอง 4. ด่านเจดีย์สามองค์-พญาตองชู 5. กาญจนบุรี-ทวาย 6. บางสะพาน-โป๊กเปี้ยก 7. ภูเก็ต-มะริด 8. เชียงราย-เชียงใหม่ 9. เชียงใหม่-มณฑลเลย์ 10. กรุงเทพฯ-ย่างกุ้ง
พม่า	1. หลวงพระบาง - มณฑลเลย์ 2. ตันผึ่ง -Wan Pung	1. เสียมเรียบ-พุกาม 2. พระวิหาร-จำปาสัก	-
กัมพูชา	1. เสียมเรียบ-ปากเซ 2. สตริงเตรง-จำปาสัก	-	-

4. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกวรรณ มะโนรัมย์และคณะ (2553) เรื่อง การศึกษานโยบายการพัฒนาเมืองคู่มือด้านเศรษฐกิจ : กรณีศึกษา ความร่วมมือด้านเกษตรแบบมีพันธะสัญญายั่งยืน ระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี และแขวงจำปาสักประเทศลาว ผลการศึกษาพบว่านโยบายเกษตรแบบมีพันธะสัญญาข้ามชาติระหว่างเมืองคู่มืออุบลราชธานีและจำปาสักเกิดยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง(Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ซึ่งเป็นผลมาจากการบูรณาการทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขง รัฐระดับภูมิภาคของไทยและลาวมีฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการค้า (Trade facilitator) อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกทางการค้า (facilitation) ข้ามชาติเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นตลาดค้าส่งถนนด่านศุลกากรและการขนส่งที่สะดวกพร้อมๆ กับการผลักดันให้ทางการของลาวและแขวงจำปาสักขยายการพัฒนาเครื่องอำนวยความสะดวกทางการค้าเช่นการพัฒนาตลาดกลางเพื่อเกษตรกรและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกต่างประเทศ

การดำเนินการเกษตรแบบพันธะสัญญาข้ามชาตินี้สะท้อนความให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมภาคเกษตรจากการผลิตเพื่อยังชีพในท้องถิ่นมาสู่การค้าเชิงพาณิชย์ระดับภูมิภาคเกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการด้วยเหตุผลสำคัญเรื่องผลตอบแทนทางรายได้จากการค้าข้ามชาติและการมีตลาดต่างประเทศที่แน่นอนตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ที่ระดับระหว่างประเทศของเมืองคูมิตรที่สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนระดับจังหวัด

งานศึกษานี้พบว่าโครงการเกษตรแบบพันธะสัญญาสนับสนุนนโยบายการเมืองคูมิตรระหว่างอุบลราชธานีและจำปาสักเนื่องจากทำให้ทั้งสองเมืองมีส่วนเพิ่มการกระชับความสัมพันธ์กันทางการค้าข้ามชาติสามารถชักนำให้เกษตรกรขนาดเล็กชาวลาวและผู้ค้ารายย่อยชาวไทยเข้าร่วมโครงการและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันในระดับหนึ่งรวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างประเทศผ่านระบบการช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกันในลักษณะการแบ่งงานกันทำในที่นี้เมืองจำปาสักมีฐานะผู้ผลิตสินค้าเมืองอุบลราชธานีในฐานะแหล่งตลาดสำคัญ

การปฏิบัติภายใต้ข้อตกลงทางการเกษตรในโครงการ ‘ตลาดข้อตกลงสินค้าการเกษตร’ แทบไม่ได้ดำเนินการตามนิยามสากลของ ‘เกษตรแบบมีพันธะสัญญา’ เพียงแต่ทางการอาศัยช่องทางของยุทธศาสตร์ ACMECS มาเป็นแนวทางและปรับใช้เพื่อการพัฒนา นโยบายความร่วมมือข้ามชาติด้านการค้าให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นซึ่งเกษตรกรเพาะปลูกพืชหลากหลายชนิดนอกเหนือจากรายการสินค้าเกษตรของ ACMECS

นอกจากการซื้อขายแล้วยังพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ติระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อในเรื่องการช่วยเหลือระดับครัวเรือนและการพัฒนาหมู่บ้านภายใต้ระบบอุปถัมภ์เช่นบริจาคเงินซ่อมถนนและสร้างหลังคาศาลากลางบ้านซื้อข้าวสารให้เกษตรกรเสนอเงินให้ช่วงสินค้ามีราคาสูงเพื่อเป็นแรงจูงใจและซื้อความไว้วางใจกับเกษตรกร

อย่างไรก็ตามข้อตกลง “ตลาดข้อตกลงสินค้าการเกษตร” มีทั้งข้อดีและข้อเสียเกษตรกรมากกว่า ร้อยละ 60 เห็นว่าโครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้นมีตลาดแน่นอนขณะเดียวกันพบว่าปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นคือรวมทั้งปัญหาอื่น ๆ เช่นราคาตกต่ำผันผวนต้นทุนสูงในการผลิตและขนส่งการขาดความรู้ความเชี่ยวชาญของเกษตรกรการตลาดและขนถ่ายสินค้าที่ไม่คล่องตัว เป็นต้น

ข้อเสนอที่เป็นรูปแบบทางนโยบายของเกษตรแบบพันธะสัญญาภายใต้โครงการ “ตลาดข้อตกลงสินค้าการเกษตร” ของทั้งสองจังหวัดควรดำเนินการดังนี้

1) สนับสนุนให้เกษตรกรลาวมีส่วนร่วมในการลงนามสัญญาแบบเขียน (Written Contract) ในข้อตกลง “ตลาดข้อตกลงสินค้าการเกษตร” ควรมีการเซ็นสัญญาสามฝ่ายระหว่างผู้ประกอบการเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐร่วมเป็นทั้งผู้เซ็นและพยานเพื่อให้เกษตรกรมีบทบาทและสิทธิอย่างถูกต้องตามข้อตกลงอย่างเป็นทางการ

2) สนับสนุนและดำเนินการตามข้อตกลงโดยอาศัยหลักการที่เคยทำมาก่อนแล้วคือการยึดหลักความสัมพันธ์ที่ติระหว่างประเทศหลักการอะลุ่มอล่วยความไว้วางใจกันและการยึดหลักการเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) เมื่อเกิดข้อพิพาทในการซื้อขาย

3) รัฐบาลลาวและผู้ประกอบการผู้ประกอบการชาวไทยควรสนับสนุนทุนแก่เกษตรกรที่ยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์เช่นการพัฒนาถนนสู่ชุมชนห่างไกลเพื่อเอื้อประโยชน์ในการขนส่งสินค้าอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตร

4) ปรับปรุงรายละเอียดในข้อตกลง “ตลาดข้อตกลงสินค้าการเกษตร” ให้สอดคล้องกับนิยามความหมายสากลของเกษตรแบบมีพันธะสัญญาให้มากขึ้นได้แก่การเน้นสัญญาแบบเขียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งเกษตรกรและผู้ซื้อชาวไทย

ขณะที่ พฤษ์ ฤทธิวิไล (2552) เรื่อง **วิถีการค้าชายแดน: โลกาภิวัตน์การควบคุมและการต่อรอง กรณีศึกษาการค้าของผู้ค้าขายในพื้นที่พรมแดนไทย-ลาว จังหวัดอุบลราชธานี** ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้นำเข้ากะหล่ำปลีจากประเทศลาว ผ่านด่านพรมแดนช่องเม็ก อ.สิรินธร จ. อุบลราชธานีนั้น เพื่อแสดงให้เห็นพลวัตและความซับซ้อนของการเชื่อมต่อระหว่างโลกกับท้องถิ่น (Alobal/local Linkage) ในยุคโลกาภิวัตน์โดยใช้แนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้กระทำการ (Actor-oriented Approach) ในการทำความเข้าใจบทบาทและกลยุทธ์ทางธุรกิจของผู้นำเข้ากะหล่ำปลี โดยนำเสนอเงื่อนไขสำคัญอันเป็นที่มาของการเข้ามารับบทบาทผู้นำเข้า การจัดการแรงงานในการผลิตและในขั้นตอนต่างๆที่ต้องอาศัยสภาพพิเศษของการเป็นผู้หญิงวัยกลางคนชาวอีสาน และการได้รับผลกระทบจากนโยบายการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจซึ่งกลับมีผลในการควบคุม (regulation) ธุรกิจของพวกเธอ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในเครือข่ายการค้า ที่ก่อให้เกิดการเอาเปรียบเกษตรกรและคนงาน และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประเทศผู้ผลิตกะหล่ำปลี

อย่างไรก็ตาม กรกรัณย์ ชีวะตระกูลพงษ์ และจิตติชัยรุจนกนกนาฏ (2554) เรื่อง **ผลกระทบของการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าตามข้อตกลงประชาคมอาเซียนที่มีต่อการขนส่งสินค้าข้ามแดนและการค้าผ่านแดน** ผลการศึกษาพบว่าการปฏิบัติตามกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนจะช่วยทำให้มูลค่าการส่งออกณจุดผ่านแดนจากประเทศไทยไปยังประเทศที่มีด่านพรมแดนติดกันมีมูลค่าสูงขึ้นหากมีการใช้ ASEAN Single Window Inspection เพียงอย่างเดียวจะทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าผ่านพรมแดนของไทยเพิ่มขึ้น 308.88 ล้านบาทแต่หากมีการใช้ระบบ EDI ในประเทศเพื่อนบ้านด้วยมูลค่าการส่งออกจะเพิ่มสูงถึง 723.97 ล้านบาทนอกจากนี้หากลดเวลาที่ใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรของประเทศพม่าลาวและกัมพูชาด้านละ 1 ชม. จะทำให้มูลค่าการส่งออกณจุดผ่านแดนของไทยโดยรวมเพิ่มขึ้น 1,029.33 ล้านบาทในกรณีที่ยังไม่มีการใช้ระบบ EDI ในประเทศดังกล่าวและเพิ่มขึ้นถึง 4,109.92 ล้านบาทในกรณีที่ประเทศเพื่อนบ้านมีการใช้ระบบ EDI แล้ว

นอกจากนี้จากการสำรวจภาคสนามพบว่าด่านพรมแดนในปัจจุบันยังมีการออกแบบที่ไม่เหมาะสมจึงควรมีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการอีกทั้งควรแยกกิจกรรมการขนส่งสินค้าออกจากการท่องเที่ยวและพื้นที่ชุมชนเพื่อให้กิจกรรมต่างๆสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่องเหมาะสมท้ายที่สุดนี้เจ้าหน้าที่ฝั่งไทยในระดับปฏิบัติการยังขาดการประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝั่งประเทศเพื่อนบ้านจึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานและอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามข้อตกลงของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดทำงานศึกษาที่ทำการลงสำรวจด่านพรมแดนในประเทศเพื่อนบ้านซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐฝั่งประเทศเพื่อนบ้านหรือผู้ประกอบการขนส่งสินค้าในฝั่งตรง

ข้ามรวมถึงการเก็บข้อมูลทั้งด้านค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการผ่านแดนที่ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งออกสินค้าข้ามแดนและผ่านแดนของประเทศไทยอย่างครบสมบูรณ์

2. ควรเพิ่มเติมการสำรวจด่านพรมแดนที่ติดกับประเทศพม่าซึ่งยังไม่ได้ทำการศึกษาในงานวิจัยนี้เพื่อให้ทราบลักษณะของด่านพรมแดนที่ยังมีระดับการพัฒนาที่ต่ำกว่าด้านอื่นๆรวมถึงด่านพรมแดนที่มีมูลค่าการส่งออกน้อยด้วย

บัญญัติ สาลี (2552) เรื่อง การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา และนัยเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย กรณีศึกษา จุดผ่านแดนช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา แต่เดิมรัฐได้มองเพียงเขตแดน (Boundary) เส้นแบ่งเขตแดน (Borderline) และพรมแดน (Frontier) จึงทำให้รัฐกำหนดนโยบายเสริมสร้างการควบคุมและพัฒนาทางพื้นที่มากกว่าที่จะมองสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่เขตชายแดน ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชายแดนต้องผ่านประสบการณ์ทั้งที่เกิดจากอำนาจรัฐเป็นผู้กระทำและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เลื่อนไหลเข้าไปสู่พื้นที่ชายแดนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ผู้คนในพื้นที่จึงต้องอาศัยอยู่ภายใต้การปรับตัวเพื่อการดำรงชีพอยู่ได้อย่างปลอดภัย

การช่วงชิงให้ความหมายและการปะทะปฏิสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ระหว่างผู้คนกับรัฐ และผู้คนกับผู้ผ่านความทรงจำสะท้อนให้เห็นลักษณะการใช้ชีวิตและวัฒนธรรมผู้คนชายแดนที่ปรับเปลี่ยนกลืนกลาย และเลื่อนไหลไม่คงที่ นโยบายการจัดการพื้นที่ชายแดนของรัฐชาติไม่ได้คำนึงถึงผู้คน และวัฒนธรรมพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาทั้งในลักษณะข้ามแดน สังคมในชุมชน และการจัดการบริหารพื้นที่ โดยที่รัฐเป็นผู้กระทำการโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ยังไม่ได้มองวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง ในแง่มุมต่างๆซึ่งผู้วิจัยเน้นศึกษาทางด้านการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และไม่ได้เน้นการวิจัยเชิงเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการข้ามแดน จึงเสนอแนะการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ประเด็นการค้าชายแดนในมุมมองที่หลากหลายและวิธีการทางมานุษยวิทยา โดยใช้แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม
2. ประเด็นเรื่องทุนในพื้นที่ชายแดน และทุนข้ามชาติ
3. ประเด็นเรื่องความเป็นจุดศูนย์กลางของผู้คน ทุน การค้า และเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดน
4. ประเด็นเรื่องแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

ชลิตา รัตสาร และวรรณรัตน์ วัฒนานิมิตรกุล (2550) เรื่องการค้าไทย-ลาว ณ จุดที่มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ในบริบทของวัฒนธรรมเศรษฐกิจผลการศึกษาพบว่า ความต้องการที่จะมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ในจังหวัดนครพนม เป็นความต้องการของ (1) นักธุรกิจและผู้รับจัดการขนส่งสินค้าไทยที่มีความต้องการขยายกิจการออกไปในประเทศเวียดนาม ตลอดจนกลุ่มที่ต้องการผลักดันสินค้าไทยส่วนเกินล้มความต้องการในประเทศออกสู่เวียดนาม ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว (2) ความต้องการที่จะไปมาหาสู่ระหว่างกัน

ดูจตุมิติตรของชาวเวียดนามที่ตั้งรกรากในจังหวัดนครพนมนับจากสงครามเวียดนาม กับ ชาวเวียดนาม ที่สืบเชื้อสายกันมา (3) ความต้องการของชาวลาว (4) ความต้องการของผู้ประกอบการลาว การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ทำให้ปริมาณสินค้าไทยในพื้นที่รอบๆ จังหวัดนครพนมหลังไหลสู่จุดที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 มากยิ่งขึ้น เขตเทศบาลเมืองนครพนมจะขยายตัวออกไปด้วย นอกจากนี้ ปริมาณการลงทุนในอุตสาหกรรมและภาคบริการ เช่น โรงแรมและร้านอาหาร รวมทั้งการท่องเที่ยวระหว่างไทย (จังหวัดนครพนม และจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง) – ลาว (แขวงคำม่วน) และระหว่างไทย (จังหวัดนครพนม และจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง) – เวียดนาม (เมืองเว้ – เมืองวินห์ – จังหวัดกว๋างบิ่ง) เพิ่มขึ้นอย่างมาก สิ่งที่เกิดขึ้น คือ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมความทันสมัย (Modern Culture) จากไทยจะเข้าสู่ทั้งสองประเทศนี้อย่างต่อเนื่องและมีความรวดเร็วจากการบริโภคสินค้า และจากการใช้เครื่องนุ่งห่มแฟชั่น ผ่านเข้าไปในสองประเทศด้วยกระบวนการโลจิสติกส์ และซัพพลายเชน โดยมีเงื่อนไขว่าสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 มีการสร้างเสร็จ นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในตราयीหื้อและบรรจุภัณฑ์ตลอดจนรูปแบบสินค้าไทยที่เสนอผ่านรายการโทรทัศน์ไทยทำให้สินค้าไทยได้รับความนิยมอย่างสูง ความสำคัญของประเทศไทยในสายตาของประชาชนและภาคเอกชนของ สปป.ลาว และเวียดนามจะมีมากขึ้นภายหลังจากการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 แล้ว

1. อำนาจที่เหนือกว่าในทางการเมือง (Political Hegemonic Power) ที่รัฐบาลไทยตัดสินใจก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ขึ้นมา
2. อำนาจที่เหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ (Economic Hegemonic Power) ที่เสนอผ่านการค้าสินค้าไทย และโครงการลงทุนไทยของภาคเอกชนไทยในทั้งสองประเทศนี้ นอกจากนี้แล้ว ยังทำให้ไทยมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและเป็นผู้นำความทันสมัย
3. อำนาจที่เหนือกว่าในทางวัฒนธรรม (Cultural Hegemonic Power) ซึ่งทำให้ในโลกทัศน์ของชาวลาวและชาวเวียดนามมองว่าสินค้าไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูงและมีมาตรฐานใกล้เคียงกับมาตรฐานโลก (Standardization)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาทั้งสองส่วนถูกนำมาวิเคราะห์จนเป็นข้อสรุปในทิศทางที่สอดคล้องกันอยู่มาก โดยพบว่า กลุ่มข้าราชการระดับสูงเล็งเห็นว่าสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 จะส่งเสริมการค้าการลงทุน การขยายตัวทางเศรษฐกิจให้กับไทยในเวลาที่ยั่งยืนรวดเร็ว และไทยจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าลาวและเวียดนามในทุกๆ ด้าน และทำให้ไทยมีความสำคัญในสายตาของทั้งสองประเทศนี้ ส่วนในระดับประชาชน เจ้าของร้านค้า และพ่อค้าทั้งไทย – ลาว มองว่าการก่อสร้างสะพานจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาวดีขึ้น สินค้าที่ผลิตออกมาจะขายได้มากขึ้น และจังหวัดนครพนมมีความเจริญมากขึ้น ซึ่งไปเพิ่มพูนความสำคัญของจังหวัดนครพนมในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เป็นหัวเมืองที่มีความสำคัญมากกว่าเดิม กล่าวคือ

1. ด้านการค้า: การขยายตัวของมูลค่าการค้า รูปแบบการลงทุนตรง ประเภทการค้า และสินค้าที่ซื้อขาย รวมไปถึงผลพลอยได้จะเกิดขึ้นมาจากภาคบริการได้มาก
2. ความคล้ายคลึงจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นจากการเอนเอียงมาทางไทยมากขึ้น เพราะมีการซื้อขายเครื่องอุปโภคบริโภค และสินค้าอื่น ๆ

3. ขนาดของระบบเศรษฐกิจไทยจะกว้างไกลจากจังหวัดนครพนมและพื้นที่ใกล้เคียงถึงฝั่งตะวันออกของประเทศเวียดนามที่จังหวัดกว๋างบิ่ง

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รัฐบาลไทยจะเล็งเห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 นี้ ว่ามีผลประโยชน์ที่คุ้มค่าแก่การการค้า ลงทุน การขนส่ง การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าไทย ทั้งโดยมิติของเศรษฐกิจและการเมือง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี